

Kobieřice 16. června 1924**Podstata krmení**

V této poslední přednášce, kterou snad ještě budeme moci rozvést podle vašich potřeb v následující diskusi, bych chtěl, jak to jen bude v této krátké době možné, ještě ledacos doplnit a uvést také několik praktických pokynů. Bude se zde však dnes jednat právě o takové praktické závěry, které lze jen velmi obtížně vyjádřit ve všeobecně platných pravidlech a podobně, závěry, které spíš velkou měrou podléhají individualizaci a osobnímu přístupu. A právě z toho důvodu bude nutné, abychom si v této oblasti osvojili především duchovně-vědecké poznatky, poznatky, díky nimž bychom pak na základě vlastního rozumu mohli daná opatření individualizovat.

Uvažte jen, jak nedostatečné je dnes poznání podstaty věci právě v jedné z nejdůležitějších oblastí, v oblasti krmení hospodářských zvířat. Nelze však očekávat, že se to nějak zvlášť zlepší, byť by se i uvádělo sebevíc údajů orientovaných právě tímto směrem. Jak tedy krmit? Podle mého přesvědčení lze naprosto podstatného zlepšení dosáhnout tehdy, bude-li zemědělská výuka směřovat stále více k poznání toho, v čem vlastně podstata krmení spočívá. A právě tímto směrem bych dnes chtěl vést naše úvahy.

Podívejte se, již jsem zde naznačil, že význam, který má pro zvířata, ale i pro člověka strava, je ustavičně chápán naprosto nesprávně. Nejde o to, že by se odehrávaly ony hrubé procesy, kdy jsou zvenčí přijímány živiny, aby pak, jak si to každý víceméně představuje, byť by i přitom uvažoval o všemožných proměnách, aby pak byly v organismu ukládány. Lidé mají tuto primitivní, hrubou představu: Vně organismu se nalézá potrava. Zvíře ji přijme. To, co může potřebovat, uloží a to, co potřebovat nemůže, vyloučí. Pak se musí dbát o to či ono: Musí se například dbát o to, aby se zvíře nepřežralo, aby krmivo bylo pokud možno výživné, tak aby zvíře dokázalo z toho, co je v potravě obsaženo, využít maximum. A také se dobře rozlišuje, třebaže ono rozlišování v této oblasti je často materialistické, mezi vlastní potravou a látkami, které v organismu podporují - jak se říká - pochody spalování. Z toho se pak vyvozují všemožné teorie, které se potom prakticky využívají. Vždy je však nutno konstatovat, že sice mnohé odpovídá skutečnosti, mnohé však také skutečnosti neodpovídá, nebo jí za nějakou dobu odpovídat nebude, anebo je mnohé nutno tak či onak upravovat. A jinak tomu ani nemůže být!

Protože podívejte se: Hovoří se o pochodech spalování v organismu. Jenže v organismu samozřejmě neprobíhá jeden jediný spalovací pochod. Slučování nějaké látky s kyslíkem představuje v organismu něco úplně jiného, než je spalování. Spalování je pochod odehrávající se v minerální, neživé přírodě. Jenže tak jako je organismus něco jiného než krystal křišťálu, tak ani to, co je označováno za spalování v organismu, není oním mrtvým spalovacím procesem probíhajícím vně tohoto organismu, nýbrž jde o něco živého, ba dokonce o něco

pocitujícího.

Právě díky tomu, že se člověk vyjadřuje uvedeným způsobem a že přitom zaměřuje určitým způsobem své myšlenky, právě díky tomu dochází k velikým škodám. Protože ten, kdo hovoří o spalování uvnitř živého organismu, ten hovoří velice ledabyle a nepořádně. Jestliže má na mysli to správné, pak není na škodu, hovoří-li ledabyle, a přesto jedná zcela správně, veden instinktem či tradicí. Jestliže se ale díky této ledabylé mluvě ujme vlády krok za krokem ona „Psychopathia professoralis” - už jsem tento pojem mnohokrát použil - pak z toho, co bylo pouze ledabylou řečí, učiní duchaplné - a to myslím doopravdy - duchaplné teorie. Člověk pak jedná podle těchto teorií, jenže už není s to vystihnout podstatu věci. To, o čem člověk mluví, je něco úplně jiného než to, co je u rostlin a zvířat skutečností. Je to charakteristický jev dneška: Člověk dělá něco úplně jiného, než co by odpovídalo skutečnému dění v přírodě. Proto je třeba právě v této oblasti tak trochu přihlížet k tomu, oč se skutečně jedná.

Sledujme nyní to, k čemu jsme se dostali v našich včerejších úvahách, že totiž rostlina má fyzické a étemé tělo a nahoře že je více či méně obklopena astralitou. Rostlina sama až k astralitě nedospěje, ale je astralitou jakoby obklopena. Jestliže dojde ke zcela určitému propojení rostliny s astralitou, jako je tomu v případě tvorby ovoce, pak je jako potrava produkováno něco, co v organismu zvířete i člověka podporuje jeho astralitu. Prohlédá-li člověk podstatu dějů, pak jednoduše na rostlině nebo na něčem jiném pozná, zda bude v organismu zvířete něco podporovat nebo ne. Samozřejmě, že pak člověk rozpozná i opačný pól. Máme zde totiž co činit s něčím nadměrně důležitým. Již jsem se o tom zmiňoval, máme-li si však vytvořit podklady pro pochody spojené s krmením, musíme se na to ještě jednou podívat zvlášť.

Vyděme, protože se jedná o krmení, z podstaty zvířete. U zvířete se nesetkáváme s tak výraznou trojčlenností organismu jako u člověka. I u zvířete můžeme jasně rozlišit nervově-smyslový organismus a organismus výměny látkové a končetin. Ty jsou od sebe ostře odděleny. Hranice prostředního, rytmického organismu však u různých zvířat splývají. Do rytmického organismu zde vstupuje i část toho, co pochází z organismu smyslového, a také část z toho, co pochází z organismu výměny látkové. Takže bychom vlastně u zvířete měli provádět jiné členění než u člověka. U člověka hovoříme zcela exaktně o trojčlennosti jeho organismu. U zvířete bychom však měli hovořit o organizaci nervově-smyslové, lokalizované především v hlavě, a o organizaci látkové výměny a končetin, která je organizována v zadní části těla a v končetinách, která však opět proniká celý organismus. Uprostřed je pak u zvířete látková výměna rytmičtější než u člověka, stejně jako je zde rytmičtější i jeho nervově-smyslová organizace; obě tyto organizace zde pak navzájem splývají, takže ona rytmická část nemá u zvířete tak vysokou míru samostatnosti. Jedná se spíš o nezřetelné vzájemné prostupování obou krajních pólů (nákres). U zvířete bychom tedy měli vlastně hovořit o dvojčlennosti jeho organismu, přičemž se ovšem oba články uprostřed navzájem mísí, a tím vzniká takzvaná zvířecí organizace.

Čili všechny substance, které se nacházejí v organizaci hlavy - to je stejné i u člověka, zůstaňme však u zvířete - co se nachází v organizaci hlavy, to pochází z pozemské hmoty. Veškerá hmota, která je vevnitř v hlavě, pochází z hmoty pozemské. Již během embryonálního vývoje je pozemská hmota vedena do organizace hlavy. Embryo musí být organizováno tak, aby jeho hlava získala ze země své látky. To znamená, že zde uvnitř máme pozemské látky. Naproti tomu veškeré látky, které máme v organizaci látkové výměny a končetin a jež prostupují naše střeva, končetiny, naše svaly, kosti atakdále, veškerá tato látkovost nepochází z země, nýbrž z toho, co přijímáme ze vzduchu a z tepla nad zemí. Je to látkovost kosmická. Je důležité, abyste pazneht nepovažovali za něco, co se vytváří tím způsobem, že fyzická hmota, kterou zvíře požívá, se dostane až k paznehtu, kde se uloží. Tak tomu právě není. Tato kosmická hmota je přijímána smysly a dýcháním.

A to, co zvíře požívá, je tu jen proto, aby se ve zvířeti mohly vyvinout síly pohybu, aby ono kosmické mohlo vstoupit do organizace látkové výměny a končetin, a mohlo být tedy vedeno až k oněm paznehtům, takže zde všude se tedy nachází kosmická látkovost. Kdežto se silami je to naopak. S kosmickými silami máme co činit v hlavě, a to právě proto, že v ní jsou přednostně umístěny smysly, a proto, že smysly vnímají z kosmu. V organizaci látkové výměny a končetin, v té máme - pomyslete jen na to, jak se, když se pohybujete, včleňujete do zemské tíže, a tak je všechno, co konáte svými končetinami, poutáno na pozemskost - v té máme co činit se zemskými, s pozemskými silami, tedy s kosmickými látkami a s pozemskými silami.

Opravdu není lhostejné, že kráva s jejími končetinami, které potřebuje k práci, máli se stát tažným zvířetem, anebo vůl, který se má stát tažným zvířetem, že musí být krmení tak, aby do sebe dostali pokud možno hodně z této kosmické látkovosti, a že potrava, která prochází žaludkem, musí mít takový charakter, aby vyvinula mnoho sil nutných k přivedení oné kosmické látkovosti všude do končetin, do svalů a kostí. Zrovna tak musíme vědět, že substance, které potřebujeme v hlavě, musíme získat právě prostřednictvím výživy, a že potraviny, poté co byly zpracovány a co prošly žaludkem, musí být přivedeny k hlavě. Je-li něco v tomto smyslu odkázáno přímo na žaludek, pak je to hlava a nikoli palec u nohy. Je třeba si ovšem ujasnit, že hlava může tuto potravu, kterou jí tělo poskytuje, zpracovat jedině tehdy, dokáže-li si odpovídajícím způsobem osvojit síly z kosmu. Že tedy nebudeme zvířata jednoduše zavírat do temných a zatuchlých chlévů, kde k nim nemohou proudit žádné kosmické síly, nýbrž že je vyvedeme na pastvu a vůbec že jim poskytneme možnost, aby mohla vstoupit do smyslově vnímavého spojení se svým okolím. Podívejte se, tady je třeba dbát kupříkladu na toto:

Představte si zvíře, které stojí v temné stáji u žlabu a může žrát pouze to, co mu do něho dá moudrost lidí. Toto zvíře, která nemá žádnou změnu - a změnu může mít jen venku na pastvě - vykazuje značné rozdíly v porovnání s jiným zvířetem, které využívá svých smyslů, například svého čichového orgánu, aby si venku svobodně vyhledalo svou potravu, které se řídí svým orgánem čichu, podle

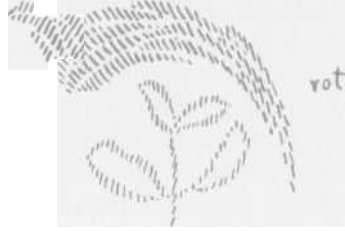
informací tohoto orgánu sleduje kosmické síly a vyhledává si potravu, samo si ji získává a celou svou aktivitu rozvíjí v tomto získávání potravy.

Na zvířeti stojícím u žlabu se to hned neprojeví - tyto věci se totiž dědí - že v sobě nemá žádné kosmické síly; ono je ještě zdědí. Postupně však bude produkovat potomky, kterým tyto kosmické síly nebudou už takto vrozeny, potomky, kteří už je nebudou mít. A takové zvíře bude - počínaje hlavou - slabé, to znamená, že už nebude s to vyživovat své tělo, protože nedokáže přijímat kosmické látky, které se zase musí do těla dostat. Z toho můžete vidět, že se prostě nedá jen tak všeobecně říci „Krmte v tomto případě tohle a v jiném případě zase tamto“, ale že je třeba udělat si představu o tom, jakou mají určité metody krmení hodnotu pro celkovou podstatu živočišné organizace.

No ale pojďme dále. Go je tedy vlastně obsaženo v hlavě? Pozemská látkovost. Pokud bychom tedy ze zvířete vyňali orgán z nejušlechtilějších, mozek, pak bychom zde uvnitř měli pozemskou hmotu. I u člověka je v mozku pozemská hmota, pouze síly jsou kosmické; hmota však je pozemská. K čemu takový mozek slouží? Mozek slouží jako základ pro lidské Já. Zvíře však své Já dosud nemá. To bych chtěl ještě jednou zdůraznit: Mozek slouží jako základ pro Já. Zvíře ovšem ještě Já nevlastní a jeho mozek se nachází teprve na cestě k utváření Já. U člověka vývoj pokračuje vždy až k vytvoření vlastního Já. Zvíře má tedy mozek. Jakým způsobem však vznikl tento mozek?

Vezměme si celý organický proces. Všechno, co se zde odehrává, to, s čím se v mozku setkáváme jako s pozemskou hmotou, to všechno je prostě vyměšováno; je to výměšek organického procesu. Je zde vyměšována pozemská hmota, aby sloužila jako základ lidského Já. Určité množství pozemské hmoty je nyní ovšem na podkladě procesu, který se vytváří příjmem potravy a trávicí činností v systému látkové výměny a končetin, schopno tuto pozemskou potravu přivádět do hlavy a do mozku. Zde je určité množství pozemské hmoty, které projde touto cestou, a to je pak v mozku náležitě uloženo. Látka této potravy je ukládána nejen v mozku, ale už i cestou ve střevech. To, co nemůže být dále zpracováno, je odkládáno ve střevech. A zde si můžete povšimnout příbuznosti, která se vám bude jevit mimořádně paradoxní, kterou však nesmíme přehlédnout, chceme-li porozumět organizaci zvířete nebo člověka. Co to je, tato mozková hmota? Mozková hmota je vlastně do konce dovedená hmota střevní. Uspíšené mozkové ukládání prochází střevy. Obsah střev je svými procesy zcela příbuzný obsahu mozku.

Kdybych chtěl hovořit poněkud groteskně, tak bych řekl, že pokročilá hromada hnoje je totéž, co se nachází v mozku; po věčné stránce je však tento výrok naprosto správný. Je to hnůj, co je prostřednictvím vlastního organického procesu přeměněno v ušlechtilou hmotu mozku a co se zde stává základem pro vývoj vlastního Já. U člověka je z hnoje břicha na „hnůj“ mozku přeměněno co nejvíc, protože člověk nese své Já zde na zemi. U zvířete tomu není tak zcela. Proto zůstává víc uvnitř v hnoji břicha, který je pak využit ke skutečnému hnojení. Zde zůstává více Já v zárodku. Protože zvíře nedospěje až k vlastnímu Já, zůstává zde uvnitř více onoho Já v zárodečném stavu. Proto jsou hnůj zvířete a hnůj člověka

dvě zcela rozdílné věci. Hnůj zvířete obsahuje dosud Já v zárodečném stavu. A když hnůj vyvezeme, když tento hnůj, toto já dodáme zvenčí ke kořenům rostlin (nákres), jestliže budeme mít zde dole kořen a nahoře vyvíjející se listy a květy, že tak, jako se zde vytváří astralita ve styku se vzduchem, tak se zde ve styku s hnojem vytváří zárodek Já rostliny.

Takový zemědělský statek je skutečně organizmem. Zde nahoře vytváří tento organizmus svou astralitu; čili přítomnost ovoce a lesa vytváří onu astralitu. Když pak zvířata jak se patří požírají to, co je nad povrchem země, pak vytvářejí v tom, co z nich vychází v podobě hnoje, správné síly Já, které pak rostlinám opět umožní, aby rostly správně ve směru zemské tíže. Je to nádherné vzájemné působení, kterému je třeba náležitě porozumět.

Vidíte tedy, tím, že tomu tak je, je zemědělský statek určitým druhem individuality. Z toho také můžete vidět, že by zvířata měla být udržována více či méně uvnitř tohoto vzájemného působení, stejně jako by v tomto vzájemném působení měly být více či méně udržovány i rostliny. Proto je také v určitém smyslu ochuzování přírody, když někdo nezískává hnůj od zvířat, která k zemědělskému statku patří, nýbrž se těchto zvířat zbaví a obstarává si tento hnojivý obsah z Chile. Neboť tehdy přestává být statek do sebe uzavřeným koloběhem; přestává být něčím, co by se mělo samo o sobě uchovávat. Samozřejmě, že se o to člověk také musí postarat, aby se statek mohl sám o sobě uchovávat. V zemědělském statku musíme chovat tolik zvířat a taková zvířata, abychom získali dostatek toho správného hnoje. A stejně tak musíme dbát na to, abychom pěstovali to, co zvířata, která chceme chovat, chtějí díky svému instinktu žrát, tedy to, co by si sama vyhledala.

Zde se samozřejmě příslušné pokusy zkomplikují, protože se zároveň budou individualizovat. Avšak právě zde půjde o to, určit směr, jak tyto pokusy zakládat. Bude třeba ještě mnohé odzkoušet, aby vykrytalizovaly zásady aplikace. Všechny tyto zásady by však měly vycházet z toho, aby zemědělský statek byl sám v sobě natolik uzavřený, aby mohl sám sebe unést. Nikoli však úplně. Proč? Kdo uvažuje věcně ve smyslu duchovní vědy, ten se nikdy nestane fanatikem. Úplně toho v rámci našeho dnešního hospodářského systému, panujícího mimo náš statek, dosáhnout nelze. Avšak pokud je to jen trochu možné, měli bychom se snažit toho dosáhnout.

Když jsme se tedy nyní dostali až k tomuto bodu, můžeme se konkrétněji zamyslet nad vztahem organismu zvířete k organismu rostliny, to znamená k organismu krmiva. Zamysleme se nad tím nejprve velmi všeobecně.

Podívejme se na kořeny: Kořen, který se zpravidla vyvíjí uvnitř země, který je díky hnoji proniknut zárodečnou silou Já. Tento kořen absorbuje onu zárodečnou sílu Já veškerým svým bytím uvnitř země, a je v absorpci této síly Já podporován, nalezne-li v zemi správné množství solí.

Dejme tomu, že bychom prostě z našich dosavadních úvah vzali kořen. Kořeny pak musíme označit za ty potraviny, které, dostanou-li se do lidského organismu, nejnáze naleznou cestu prostřednictvím trávení k hlavě. Kořeny rostlin použijeme proto jako výživu tam, kde budeme vycházet z předpokladu, že chceme hlavě poskytnout substanci, materiální látky, aby kosmické síly působící skrze hlavu našly tu správnou látku pro svou plastickou činnost. Představte si, že někdo vysloví tuto větu: Musím určitému zvířeti poskytnout jako potravu kořeny rostlin, a sice zvířeti, které má zapotřebí přivést směrem k hlavě substanci, aby mohlo dospět k intenzivnímu smyslovému, to znamená kosmickému spojení se svým kosmickým okolím. Řekněte, nenapadne vás okamžitě příklad telete a mrkve? Jestliže dáváte teleti mrkev, tak jste uskutečnili celý tento proces. V okamžiku, kdy něco takového vyslovíte a kdy víte, jak se věci mají, už vás napadá, co je třeba udělat. Stačí, když víte, jak tento proces vzájemné výměny funguje.

Pojďme však dále. Nyní je třeba, jestliže je daná substance skutečně přivedena do hlavy, jestliže jste teleti posloužili mrkví, pak je třeba, aby nastal proces opačný. To znamená, že nyní musí zapracovat svou vůlí hlava, která musí v organismu vyprodukovat síly tak, aby tyto síly mohly být opět vpracovány do organismu. Nestačí, aby byl v hlavě pouze ukládán mrkvový „hnůj“, aleje také nutné, aby z toho, co se zde ukládá, to znamená co se odbourává, vstupovalo do organismu vyzařování sil. To znamená, že potřebujete ještě jinou potravinu, která, poté co se posloužilo jednomu článku těla, v našem případě hlavě, tomuto článku zase umožní, aby správně pracoval na zbytku organismu.

A teď sledujte: Dal jsem organismu mrkev. Chci, aby tělo bylo nyní správně prostoupeno silami, které mohou vycházet z hlavy. K tomu potřebuji to, co má v přírodě paprscitý tvar, anebo co tento paprscitý tvar správně shromažďuje, shromažďuje, řekněme, v koncentrovaném utváření. Co tedy použiji? Po mrkvi jako následující krmivo použiji něco takového, co v rostlině nabývá paprscité podoby a soustřeďuje tuto zářivou sílu. Naše pozornost se pak obrátí na lněné semeno a jemu podobné. A jestliže jím budete mladý dobytek přikrmovat, to znamená mrkví a lněným semenem anebo něčím, co se zase jiným způsobem takto k sobě hodí, jako třeba, řekněme, také čerstvé seno s mrkví, pak z toho vzejde něco, co celé toto zvíře opravdu svým způsobem ovládne, co toto zvíře prostě přivede na cestu, která je mu v základech daná. Takže se tedy budeme muset pokusit dávat mladému dobytku takovou potravu, která podněcuje na jedné straně sílu Já, a pak to, co jde zhora dolů, ona astrální vyplnění na straně druhé. Tak je tomu obzvlášť v případě všeho, co má dlouhé stonky (nákres) a co je

v této tvorbě dlouhých stonků jednoduše ponecháno vlastnímu vývoji, čili co má dlouhé stonky a z čeho pak vznikne seno. Tímto způsobem bychom se měli na tuto věc dívat a tímto způsobem bychom se měli dívat i na celé zemědělství. O každé věci bychom měli vědět, co se s ní děje, vydá-li se na cestu buď od zvířete do půdy anebo od rostliny do zvířete.

Pojďme však dále. Vezměme si zvíře, které má zesílit právě v této střední oblasti, kde se organizace hlavy, organizace nervově-smyslová vyvíjí více ve směru dýchání a kde se i organizace látkové výměny vyvíjí více ve směru těchto rytmických procesů, kde dochází ke vzájemnému prolínání. Co to je za zvířata, jejichž síla se má soustředit právě zde? To jsou právě zvířata poskytující mléko. Ta mají být silná v této střední oblasti. Při produkci mléka je zkrátka splněn požadavek, aby zvířata byla silná v této oblasti. Takže co si zde musíme uvědomit? Tady si musíme uvědomit to, že v proudění, které směřuje z hlavy dozadu, které je především prouděním sil, a v proudění, které směřuje zezadu dopředu, které je především prouděním látek, tu dochází ke správné souhře. Jestliže se tato správná souhra odehrává tak, že to, co proudí dozadu dopředu, je pokud možno dobře propracováno silami proudícími odpředu dozadu, pak dojde ke vzniku dobrého mléka; tehdy vzniká hojně mléka. Neboť v tomto dobrém mléce je obsaženo to, co se zejména utváří v látkové výměně. Je v něm obsažena taková látková preparace, která dosud neprošla sexuální systém, která se však v trávicím procesu stala maximálně podobnou sexuální trávicímu procesu. Mléko je prostě přeměněný sekret sexuálních žláz, přeměněný tím, co je látce, která směřuje k sexuálnímu sekretu, předáno silami hlavy, jež sem působí. Člověk může nahlédnout zcela do nitra procesu, který se tu vlastně odehrává, může do něho beze všeho nahlédnout.

Čili pro všechny procesy, které mají probíhat tímto způsobem, musíme hledat takovou potravu, která působí méně ve směru hlavy než kořeny, jež do sebe pojaly sílu Já. Nesmíme však také, protože to má zůstat příbuzné síle sexuální, protože to nemá mít příliš mnoho astrality, nesmíme vzít nadměru toho, co směřuje ke květu a plodu. To znamená, že se musíme, jedná-li se o produkci mléka, zaměřit na to, co se nachází uvnitř mezi květem a mezi kořenem, na zelenou část rostliny, na její listy a na všechno, co na sebe bere podobu listů a natě (nákres). Obzvlášť v tom případě, kdy chceme produkci mléka podpořit, u zvířete, u něhož se domníváme, že by mohlo toho mléka produkovat více, v tomto případě dosáhneme jistě zvýšení produkce, uděláme-li následující věc:

Dejme tomu, že bych nějakou dojnici, protože je to dáno podmínkami, krmil nějakým listím, něčím, co má charakter natě. A nyní bych chtěl zvýšit mléčnou produkci. Zdá se mi, že bych u této dojnice mohl produkci mléka zvýšit. Co tedy učiním? Použiji rostliny, které proces plození, to, co se odehrává v květech a v oplození, přesouvají do listů a do procesu natě. To dělají například luskoviny nebo jmenovité různé druhy jetele. V hmotě jetele se jako natě vyvíjí ledacos, co má

charakter plodu. Pokud nějakou krávu takto ošetříme, tak toho na ní samotné zase tolik neuvidíme. Ale až se tato kráva otelí - to, co se prostřednictvím krmení zreformuje, prochází obvykle celou generací - pak z jejího telete bude dobře dojící kráva. Ovšem u těchto věcí si lidé budou muset dobře uvědomit zejména jednu věc.

Lidé, jakmile začaly v této oblasti mizet staré tradice vyvěrající z instinktivní moudrosti, většinou ledačco zachovali, tak jako lékaři zachovali mnohé léky, ačkoli už nevěděli, proč; presto však je zachovali, protože tyto léky stále ještě pomáhaly. A tak se dochovalo mnohé ze starých tradic. Člověk sice neví, proč to používá, a tak to zkouší, udává množství, která odzkoušel, která masnému nebo mléčnému dobytku a tak podobně dává. A ono to pak skutečně u této věci často vypadá tak, jak to vůbec vypadá, když lidé něco zkoušejí, aniž by rozuměli podstatě věci, obzvlášť je-li toto zkoušení ponecháno náhodě. Jen si představte, co se stane, pokud někoho, kdo se právě nachází ve větší společnosti lidí, rozbolí v krku. Od každého, kdo ho má rád, něco na tu bolest dostane. Během půlhodiny máte tak pohromadě celou lékárnu. Kdyby to všechno člověk spolykal, pak by jeden prostředek rušil druhý, a ten dotýčný by si jistě pořádně zkazil žaludek; bolestí v krku by se však nezabavil. To, co je vlastně jednoduché, se tak díky poměrům proměňuje v něco velice komplikovaného.

Něco naprosto podobného se však odehrává i tehdy, zkouší-li člověk v oblasti kr- miv. Neboť, není-liž pravda, člověk něco použije, ono to v určitém směru je i správné, v jiném směru však už nikoli. Nyní člověk použije něco jiného, přidá to k tomu, a tak získá množství krmív, z nichž každé má pro mladý dobytek nebo pro dobytek na výkrm jistý význam. To všechno se pak ovšem stává tak komplikované, že už to vůbec nikdo není schopen prohlédnout, protože nikdo není schopen prohlédnout silové po- méry. Anebo se to ve svém působení navzájem ruší. To je skutečnost, ke které mnohokrát dochází a ke které dochází především u těch lidí, kteří se zemědělství věnují s jakousi polovičatou vystudovaností. Tito lidé zalistují v knize, nebo se rozpomenou na to, co se kdysi učili: „Mladý dobytek se krmí takto, dobytek na výkrm zase takto.“ Podívají se do knihy, co se tam píše. Z toho však nemůže vzejít nic dobrého, protože

případně to, co člověk vyčte z knih, může nesprávným způsobem odporovat tomu, co člověk zvířatům beztoho už dává. Racionálně budeme postupovat pouze tehdy, vyjde-li z takového způsobu myšlení, který jsem zde naznačil. Takový způsob myšlení výživu zvířat mnohonásobně zjednoduší, tak aby ji člověk mohl prohlédat.

Řekněme, že člověk dokáže prohlédnout toto: Mrkev a lněné semeno působí tímto způsobem. Tomu člověk rozumí, takže teď nesmíchá všechno dohromady.

Člověk prohlédá ve svém působení to, co zvířeti dává. Pomyslete, jaký je pak člověk zemědělec, pokud to takto dělá, zcela vědomě, zcela rozvážně. A tak člověk získá poznatky nikoli proto, aby krmení komplikoval, nýbrž aby je zjednodušil. Mnohé, dokonce velká část z toho, co bylo na základě zkoušení zjištěno a objeveno, je správné, avšak je to nesystematické a neexaktní. Právě tento druh exaktnosti, který se dnes používá, je ve skutečnosti neexaktní, protože se věci míchají dohromady a člověk je neproniká, zatímco něco takového, jak jsem to právě rozvedl, lze ve své jednoduchosti a jednoduchém způsobu vzájemného působení dobře sledovat až do organismu zvířete. Vezměme si nyní jinou věc.

Podívejme se nyní na to, co má spis charakter kvetu, na to, co v květu působí plodivost. Tady však musíme jít ještě dále. Zde se musíme podívat na tuto plodivost ve zbylé části rostliny. Rostlina má něco, díky čemu se tak zalíbila především Goethovi. V celém svém těle má rostlina opět zárodek toho, co je jinak specializováno. Není-liž pravda, u jiných rostlin vkládáme, abychom získali nové rostliny, do země to, co se v květu objeví jako základ plodu, u brambor však nikoli. V jejich případě používáme očka z hlíz. U mnohých rostlin to takto neděláme; u nich je tato plodivost přítomná. Uvedenou plodivost, která v přírodě není dotažena až do konce - v přírodě je ne všechno vždy dotaženo až do úplného konce - lze však v jejím působení dále stupňovat prostřednictvím oněch procesů, které se navenek nějakým způsobem podobají venkovnímu spalování.

Takže účinnost toho, co se z rostliny do zvířete dostává třeba v suchých řízcích, se zvýší, nechají-li se rostliny trochu vydýchat rozprostřené na slunečním světle. Tehdy je proces, který je tu přítomen ve svém zárodečném stavu, veden dále ve směru fruktifikace. To je vlastně skvělý příklad instinktu, ze kterého se tu vychází. Pokud člověk pozoruje svět skutečně racionálně, tak se musí ptát, proč jen lidé přišli na to, že budou potraviny vařit? Toť otázka! Člověk se většinou po tom, co ho každodenně obklopuje, vůbec neptá. Proč přišli lidé na to, že budou potraviny vařit? Do vaření potravin se dali právě proto, protože postupně přišli na to, že ve všem, co působí ve směru plodivosti, hrají určitou roli procesy spočívající ve vaření, procesy spočívající v pochodu spalování, ohřívání, sušení, v pochodu odpařování. Všechny tyto procesy totiž umožňují květní a semenné oblasti rostliny, ale nepřímo i všem jejím ostatním částem, jmenovitě jejím horním částem, aby mohly mimořádně intenzivně vyvinout síly, které mají být vyvinuty v systému látkové výměny a končetin zvířete. Už jen tehdy, vezmeme-li jako krmivo květ či semeno, působí tyto květní a semenné části rostliny na trávicí systém zvířete takovým způsobem, že zde zasahují především prostřednictvím rozvoje sil a nikoli svou látkou. Neboť systém látkové výměny a končetin potřebuje pozemské síly. A v té samé míře, jak je potřebuje, je také musí dostat.

Vezměte si jen zvířata pasoucí se v Alpách. Tato zvířata si nežíjí tak jako zvířata z nížiny, ale musí se pohybovat ve svízelných poměrech. Tyto poměry jsou svízelné ještě díky tomu, že zde půda není rovná. Je rozdíl, jestliže se pohybují po

rovině nebo po svahu. Tato zvířata tak do sebe musí dostat to, co prostřednictvím vůle vyvíjejí napínané síly v oblasti končetin, jinak by nebyla ani dobrými tažnými, ani mléčnými nebo masnými zvířaty. Proto se člověk musí postarat o to, aby dostala dostatek potravy, pocházející z oněch aromatických alpských bylin, u kterých díky slunečnímu procesu vaření je ve směru květů dále ošetřeno ono plodivé, ono kvetoucí, a to dokonce samotnou přírodou. Ale i následným umělým ošetřením se síla dostává do končetin, obzvláště má-li toto umělé ošetření charakter vaření. Nejlepší je to, co pochází z plodivé, květové oblasti rostliny, konkrétně pak v tom případě, kdy jsou takto ošetřeny rostliny, které se už samy od sebe silně zaměřují na kvetení a plazení, které vytvářejí málo natě a listů a velice záhy nesou květy a plody. Všechno, co klade jen malý důraz na vytváření natě, co bují v oblasti květů a plodů, to bychom měli vařit.

Lidé by učinili velice dobře, kdyby si i sami u sebe dávali občas na tyto věci pozor, aby se neocitli na šikmé ploše pomalosti a lenivosti. Protože na tuto šikmou plochu se člověk může dostat, pokud si třeba řekne, že když tady bude celý den neustále něco kutit, tak z něho přece nemůže být žádný pořádný mystik. Řekne si, že pořádný mystik z něho může být jedině tenkrát, bude-li naprosto v klidu, nebude-li mít ustavičně nějaké záminky, ani ze sebe samého ani ze svého okolí, aby se pohyboval. Tak aby pak ke svému okolí mohl říci: Nemám síly k tomu, abych se tu dřel. Tehdy že z něj určitě bude pořádný mystik. Pokud si se tedy zorganizovat si i svou stravu tak, aby se z něj stal pořádný mystik. A tehdy se člověk stává vitariánem (vitarián - člověk živící se výhradně syrovou stravou, v něm. orig. der Rohkostler - pozn. překl.), tehdy člověk přestane vařit a stane se vitariánem. Jenže podívejte se: Všechny tyto věci se kaširují a náležitě se nevyjeví. Protože samozřejmě je tomu zase tak, že pokud se někdo stane vitariánem, který se tímto způsobem ocitne na šikmé ploše k mystice, a je od přírody fyzicky slabší, pak se dostane dál, bude dělat velké pokroky, bude stále pomalejší a pomalejší, to znamená stále mystičtější. K čemu dochází u člověka, to můžeme aplikovat také na zvíře. A budeme tedy již vědět, jak zvíře povzbudit k aktivitě.

U lidí se můžeme setkat i s opačným příkladem. Můžeme mít člověka od přírody fyzicky silného, který se pomate teprve později a rozhodne se pak, že z něj bude mystik. Dejme tomu, že tento člověk v sobě bude mít velice mocné fyzické síly. Procesy, které se v něm odehrávají, a k tomu ještě síly, které dále zpracovávají syrovou stravu, kterou pozřel, v něm pak budou prostě rozvíjeny. Takovému člověku to může sotva uškodit. A pokud povolá síly, které by jinak zůstaly vespod a které by vyprodukovaly revmatismus a dnu, pokud tyto síly povolá a dále zpracuje, zmíněný vitarián, pak bude o to silnější.

Všechny tyto věci mají dvě stránky, tak jako mají váhy dvě misky. Proto je třeba porozumět tomu, jak se individualizují. Není možné uvádět zde všeobecně platné principy. Výhodou vegetariánského způsobu života je tedy to, že člověka posiluje, neboť člověk z organismu dostává síly, které v něm jinak zůstávají ležet ladem a které jsou skutečně stejnými silami jako síly produkující dnu, revmatismus, cukrovku atakdále. A pokud člověk požívá jen rostlinnou stravu, tak rostliny v sobě musí nechat pro člověka tyto síly uzrát. Jestliže však člověk jí rovnou zvířata, pak jsou tyto síly ukládány v organismu, zůstávají nevyužity a využívají se pak samy, když ukládají produkty látkové výměny na nejrůznějších místech, anebo když z orgánů vypuzují potřebné věci. Nárokuji si je pro sebe, zatímco by je měl mít člověk k dispozici, jako je tomu u cukrovky a podobně.

Člověk těmto zákonitostem porozumí teprve tehdy, nahlédne-li do jejich podstaty.

Pak se bude jednat o to, až si položíme otázku, jak vlastně zvířata vykrmovat, abychom si řekli: Musí dojít k tomu, aby zde bylo jako do nějakého pytle vpraveno co možná nejvíc kosmické substance. O, prasata, ta tlustá prasata, to jsou přece nebeská zvířata! Neboť v jejich tlustém těle mate, pokud se nejedná o nervově-smyslový systém, naprosto kosmickou substanci, nikoli pozemskou. Prasata potřebují to, co sežerou, jen a pouze k tomu, aby toto množství kosmické substance, kterou musí ze všech stran přijímat, opět dále rozdělovala ve svém těle. Prase musí žrát takové krmivo, aby mohlo rozdělovat tuto substanci, která musí být nasávána z kosmu. Musí mít v sobě síly, aby mohlo tuto substanci rozdělovat, zrovna tak i jiná zvířata na výkrm. Proto také uvidíte, že zvířata na výkrm ztuční, pokud jim dáte něco, co má charakter plodů, pokud možno v dále zpracovaném stavu, a sice vařením nebo pařením, a pokud jim dáte něco takového, co již v sobě onu plodivost obsahuje, navíc však ještě plodivost vystupňovanou, pokud možno, řekněme, řepu, která je jakoby zvětšená procesem přivedeným dále než je proces, který v sobě měla původně. Tedy řepu, která se touto další kultivací jakoby zvětšila v porovnání s tím, jaká byla dříve v planém stavu.

Takovýmto způsobem je třeba se zamyslet nad tím, co dát například zvířeti určenému na výkrm. Něco, co pokud možno přispěje k rozdělení kosmické substance, tedy to, co se za prvé u rostlin nachází ve směru jejich plodivé oblasti a co bylo za další navíc ještě správným způsobem ošetřeno. Tato podmínka je v podstatě naplněna u jistých zbytků po vylisování oleje a podobně. Nám ale musí jít rovněž o to, aby hlava takového zvířete nezůstala zcela nezásobená, aby se i při podobné vykrmovací kůře přece jen něco z pozemských substancí dostalo až nahoru do hlavy. Předešlému se musíme vzepřít něčím, co nyní zvířeti podáme v malém množství, protože hlava toho zase tolik nepotřebuje. Musíme to tedy mít v menším množství. Proto by se zvířatům na výkrm, třebaže jen v malých dávkách, mělo do krmiva přimíchávat něco, co má charakter kořene.

Vidíte, a nyní existuje látka - čistá látka - která nemá žádný speciální úkol. Všeobecně lze říci, že kořenová část rostliny má svůj úkol vůči hlavě, květová vůči systému látkové výměny a končetin, listová část, nať rostliny vůči rytmickému systému s jeho substancialitou v lidském organizmu.

To, prostřednictvím čeho musí člověk zvířeti pomoci, protože to má vztah ke všem článkům organizace zvířete, to je to, co má charakter soli. A protože se strava

jak u člověka, tak u zvířete skládá jen z velmi malého množství soli, můžete z toho vidět, právě z příkrmování solí, že není vždy nejdůležitější množství, nýbrž správná kvalita, a že i malá množství ve správné kvalitě mohou docela dobře splnit svůj účel.

Tady je třeba upozornit ještě na jednu obzvlášť důležitou věc, u které bych vás prosil, abyste provedli skutečně exaktní pokusy, které by se pak daly rozšířit i na studium člověka, bude-li tihnout k dané potravíně. Víte, že v poslední době, bylo zavedeno rajče jako potravina. Mnozí lidé si je velmi oblíbili. Rajče je však také mimořádně důležitým studijním objektem. U produkce rajčat a jejich konzumace se lze mnohému přiučit. Ti lidé - a dnes takoví skutečně existují - kteří o těchto věcech trochu přemýšlejí, mají za to, a sice zcela právem, že konzumace rajčat má pro lidi veliký význam - my bychom to klidně mohli vztáhnout i na zvířata, mohli bychom zvířata na konzumaci rajčat navyknout. Veliký význam to má pro všechno v organizmu, co se z organizmu nejčastěji vyděluje a vytváří zde svou vlastní organizaci. Podívejte se, to má za následek dvě věci. Potvrzuje to údaje jednoho Američana, že konzumace rajčat působí podle podmínek jako dietetický prostředek příznivě na náchylnost k chorobám jater u člověka, protože játra jsou tím orgánem, který v lidském organizmu působí ponejvíce samostatně, takže onemocnění jater, která jsou více onemocněními jater zvířete, by bylo možno i všeobecně potlačit prostřednictvím rajčete.

Vidíte, zde pronikáme k podstatě souvislosti mezi rostlinou a zvířetem. Proto těm lidem - to bych chtěl uvést jen jako určitou vsuvku - kteří trpí karcinomem, kdy se tedy určitá oblast v lidském organizmu, i v živočišném organizmu, osamostatňuje, těmto lidem trpícím karcinomem by se okamžitě měla zakázat konzumace rajčat. Tady si však musíme položit otázku: Cím to je, s čím to souvisí, že rajče tak mimořádně působí na to, co je v organizmu samostatné, co se v organizmu takříkajíc „vyspecializovalo“?

Souvisí to s tím, co rajče ke svému vlastnímu vzniku chce a potřebuje. Rajče se při svém vzniku cítí nejlépe, má-li pokud možno k dispozici takové hnojivo, které si dosud uchovalo svou původní podobu, tak jak se oddělilo od zvířete a tak jak se oddělilo od něčeho jiného. Pokud toto hnojivo nebylo přírodou dlouho zpracováváno, pokud se jedná o zcela plané hnojivo, pokud někde naházíte na hromadu nějaké zbytky, takže dostanete naprosto neuspořádanou hromadu hnojiva, hromadu kompostu, kde to všechno uvnitř je v právě takovém stavu, v jakém to vzniklo, ani trochu nezpracováno a nevypreparováno, pokud tady nasadíte rajčata, pak budete vidět, jak krásná rajčata zde narostou. A pokud byste dokonce použili hromadu kompostu, která vznikla z rajčatové natě samotné, pokud byste tedy nechali rajčata růst v jejich vlastním hnoji, pak by se vyvíjela naprosto dokonale. Rajče vůbec nechce opustit samo sebe, onu silnou životnost. Chtělo by v ní setrvat. Rajče je nejnepolečenštější bytostí rostlinné říše. Od cizích rostlin si nechce vzít vůbec nic. Především od sebe zapuzuje to, co už jednou prodělalo jako hnojivo určitý proces; něco takového rajče nechce. A s tím souvisí i to, že může působit na samostatnou organizaci v lidském a zvířecím

organizmu.

Příbuzným rajčete je v jistém smyslu podle toho, co jsme si zde uvedli, také brambor. Brambor působí též velmi samostatně; ovšem tak samostatně, že zejména lehce prochází celým procesem trávení, proniká do mozku a činí pak mozek samostatným,